

Dopad klimatických změn na hydrologický režim v ČR

Jan Kubát

Český hydrometeorologický ústav
kubat@chmi.cz

Climate Change 2001 – Impacts, Adaptation and Vulnerability

Third Assessment Report IPCC, 2001

Extreme hydrological events: Floods and Droughts

Sustainable water use in Europe, Part 3, Report EEA, 2001

Climate Change and the European Water Dimension

Report to the European Water Directors, EC, JRC, 2005

Climate Change 2007 – The Scientific Basis

Climate Change 2007 – Impacts, Adaptation and Vulnerability

Fourth Assessment Report IPCC, 2007

Chapter 3: Freshwater Resources and their Management (Z.Kundzewicz)

Územní studie změny klimatu ČR (US Country study) – závěrečná zpráva, 1995

Národní klimatický program České republiky

20 – Dopady možné změny klimatu na hydrologii a vodní zdroje, 1996 (Hladný)

31 – Extrémní denní srážkové úhrny na území ČR 1879-2000, 2001 (Štekl)

32 – Scénáře změny klimatu ČR a odhady dopadů na hydrologický režim, zemědělství, lesní hospodářství a lidské zdraví, 2002 (Kašpárek)

Vliv klimatických změn na množství a kvalitu vodních zdrojů a hydrologické poměry

Závěrečná zpráva projektu VaV/650/3/02, VUV 2003 (Kašpárek)

The Sceptical Environmentalist (Skeptický ekolog) – B.Lomborg, 2001

DETEKCE TRENDU

měřené časové řady (teplota vzduchu 150 let)

odvozené řady (proxy data) 1000 let, 400 000 let

výskyt povodní v Praze 1000 let

jasně prokazatelný trend – teplota, hladina moří

pravděpodobný trend – srážky (regionálně proměnlivé)

nezjištěný trend (přirozené kolísání) – hydrologické extrémny

globální hodnocení – representativnost údajů

severní polokoule – většina závěrů globálních studií

Evropa – rozdíl mezi severní a jižní částí

Česká republika – na rozhraní

Trendy teploty vzduchu

prokazatelné oteplování

více severní polokoule než jižní

více nad pevninou než nad mořem

prokazatelný trend i v ČR (více v zimě než v létě)

Trend zvyšování hladiny moří (3 cm za 10let)

teplotní expanse moří více než tání ledovců

Trend v celkových srážkách

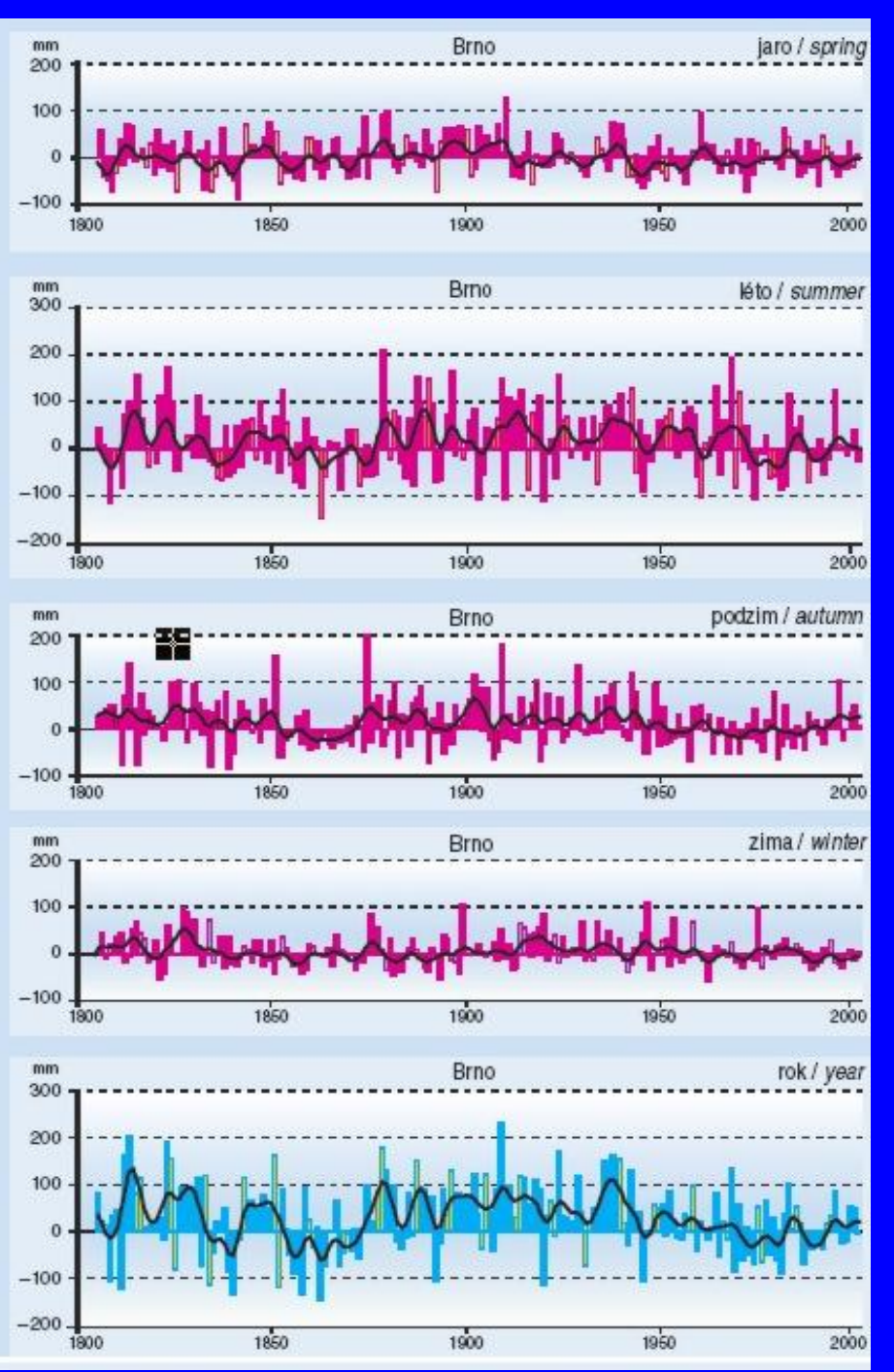
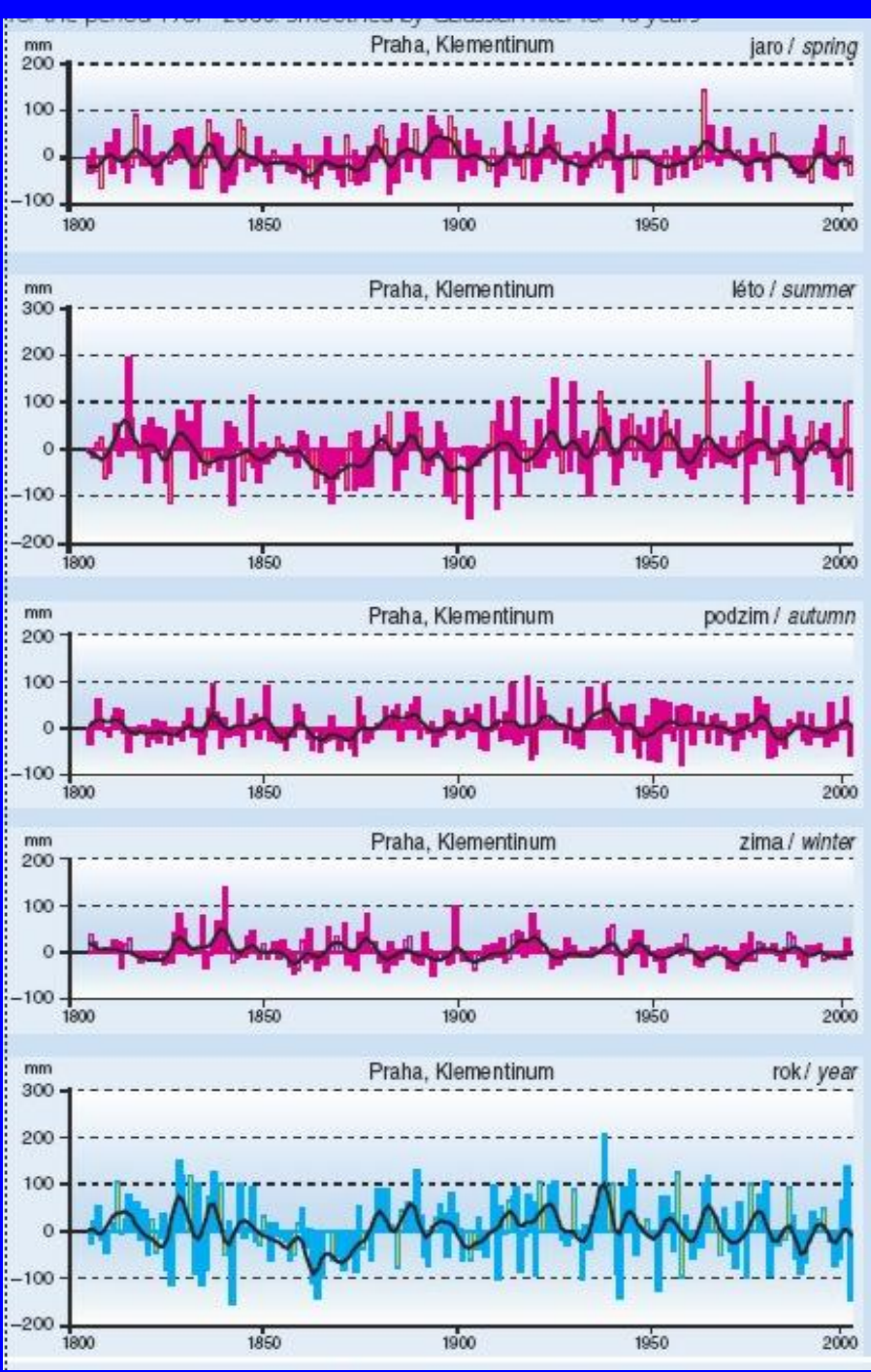
nárůst – sev.Amerika, sev.Evropa

pokles – jižní Evropa, Středomoří

jinde není prokazatelný trend

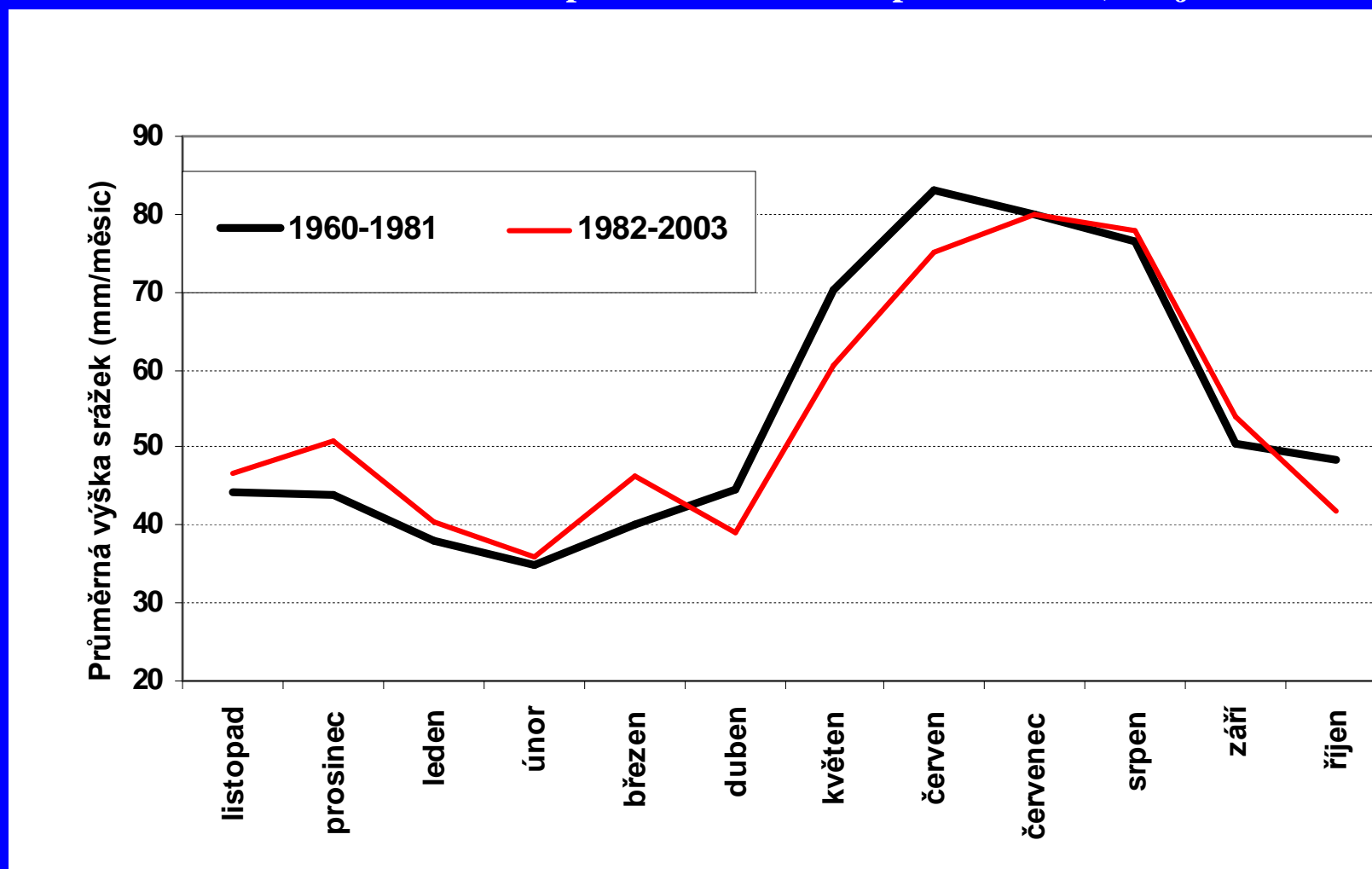
ČR není prokazatelný trend ročních a sezónních srážek

(Klimatický atlas ČR 1961-2000)

Změna ročního rozložení srážek – v zimě více, na jaře méně

průměrná srážka na povodí Labe (zdroj: VÚV TGM)

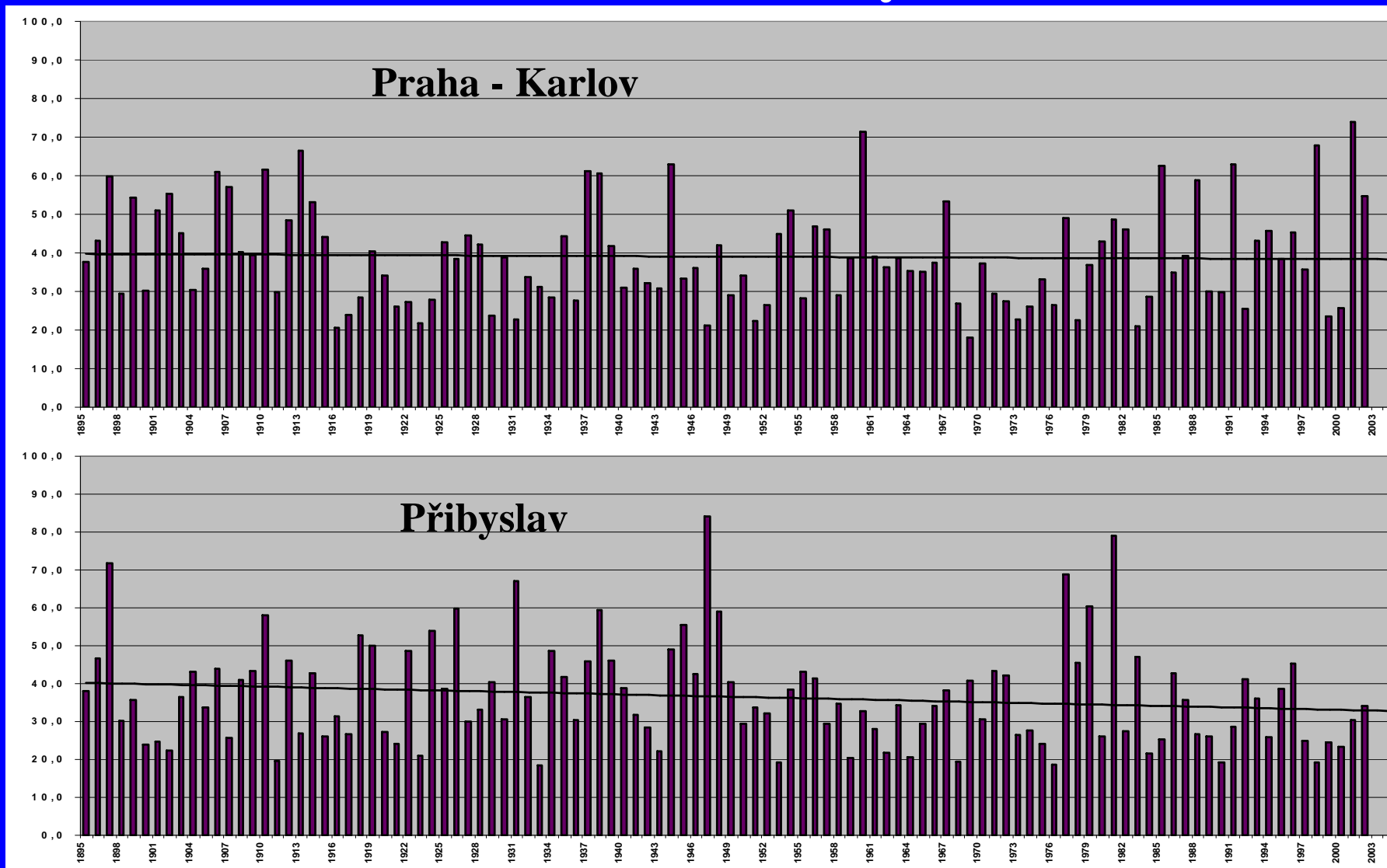
Trendy extrémních srážek (globál, Evropa)
pravděpodobně se zvyšuje počet a intenzita
většinou není kvantifikováno

Extrémní srážky v ČR (srážkoměrná síť ČHMÚ)
není prokazatelný trend ve stanicích
naměřené 1 denní srážky > 150 mm

Změna rozložení srážek v roce
podíl „very wet days“ na celkové roční srážce
indikuje možný výskyt povodní i sucha
globálně vzestup v 90.letech

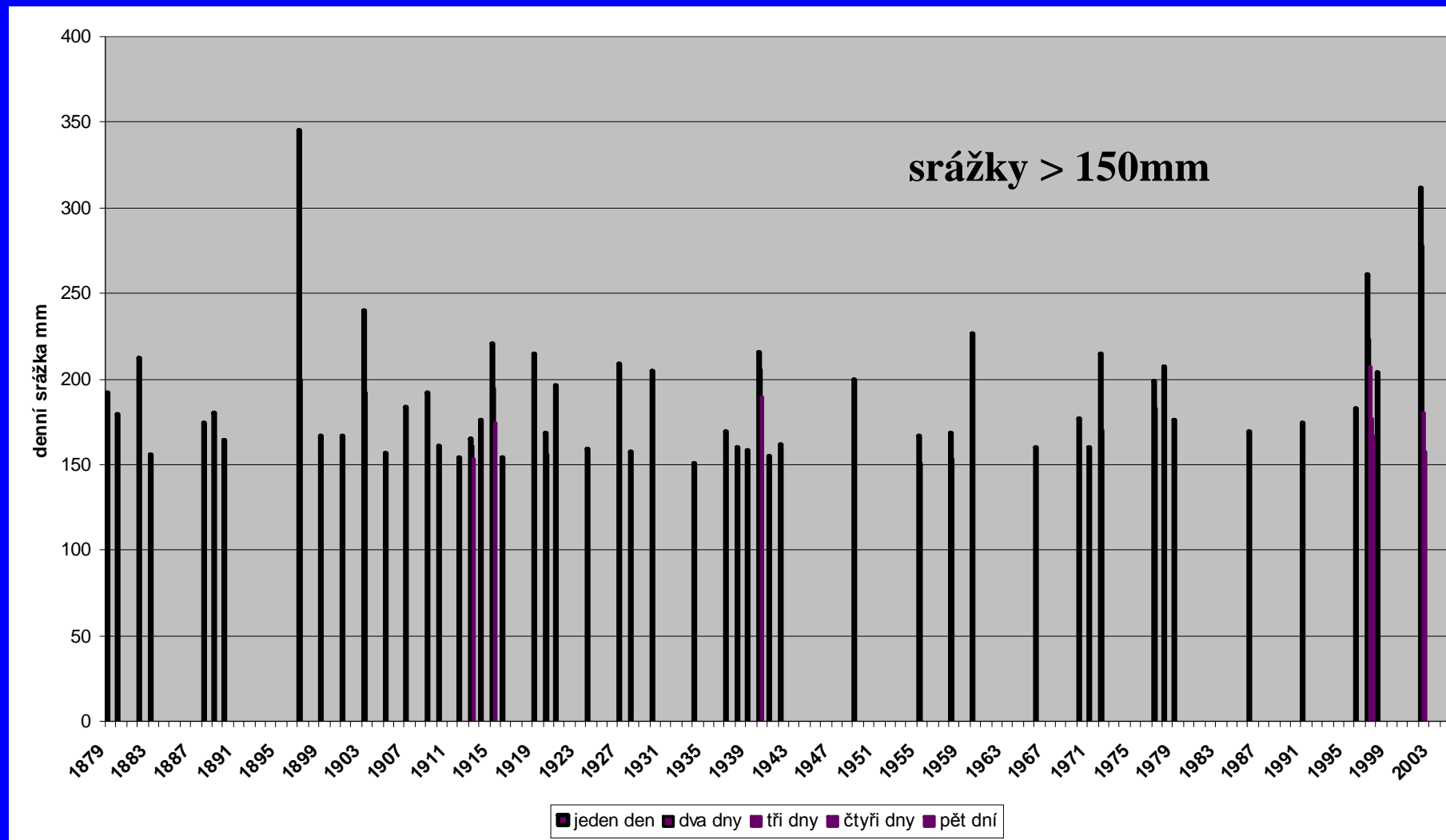

1 denní roční maximální srážky naměřené v ČR

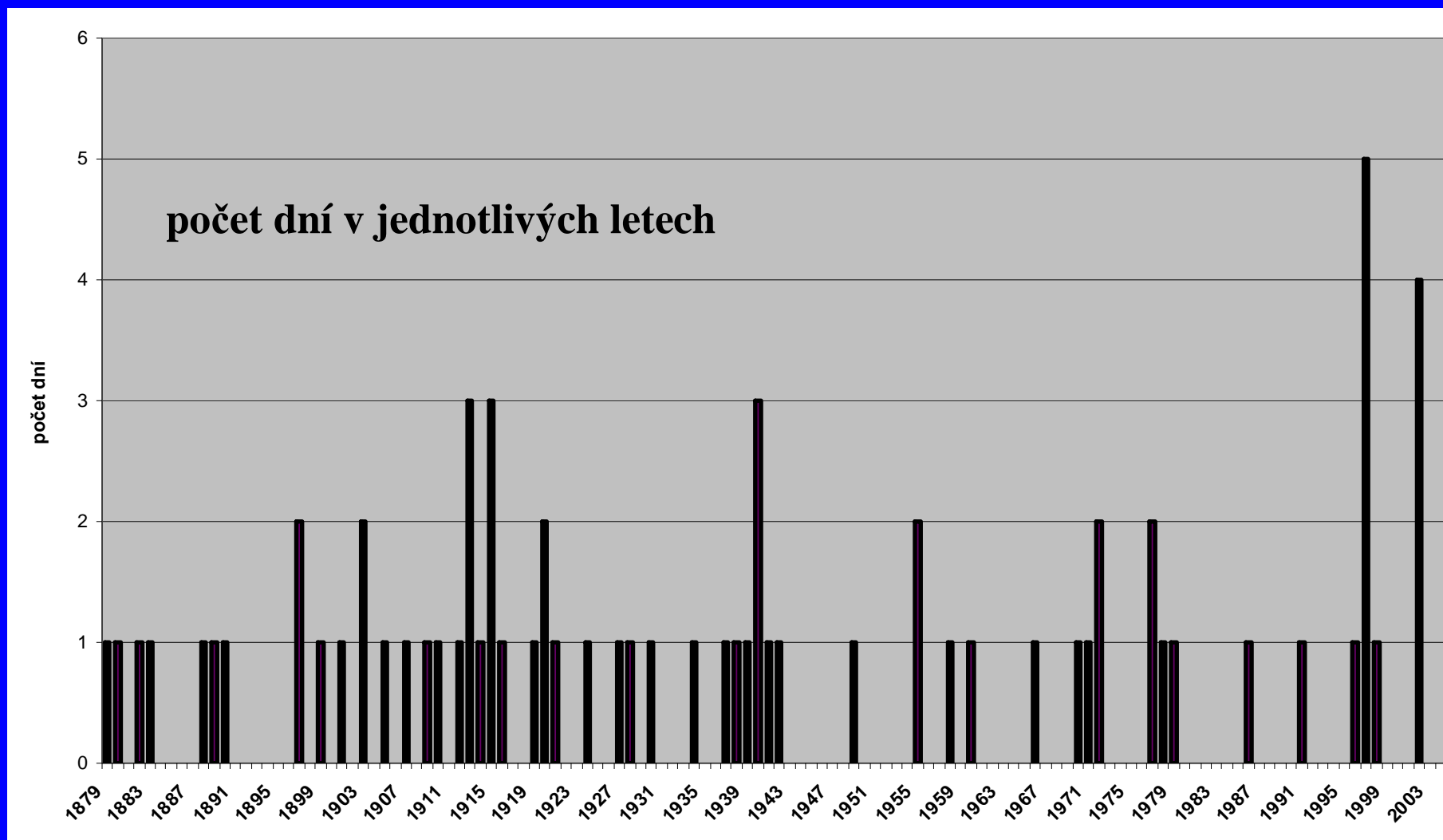

Extrémní 1 denní srážky naměřené v ČR

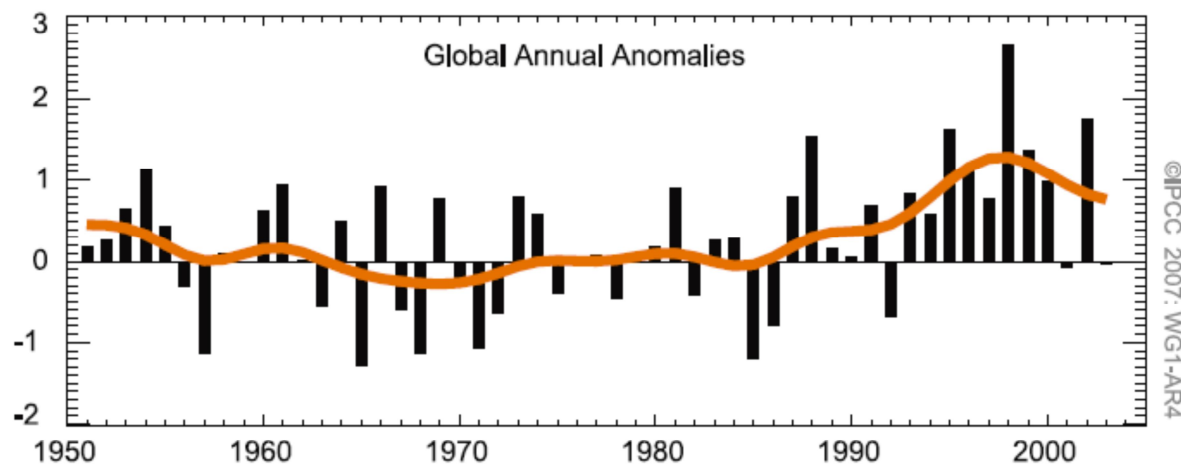
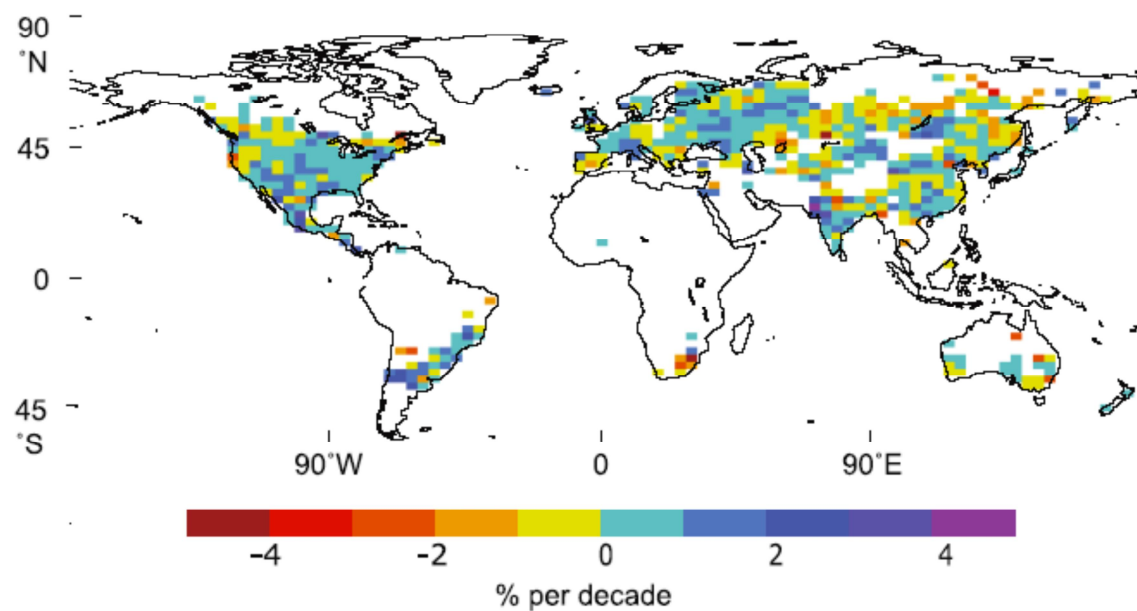

Počet dní s naměřenými srážkami více než 150 mm za den

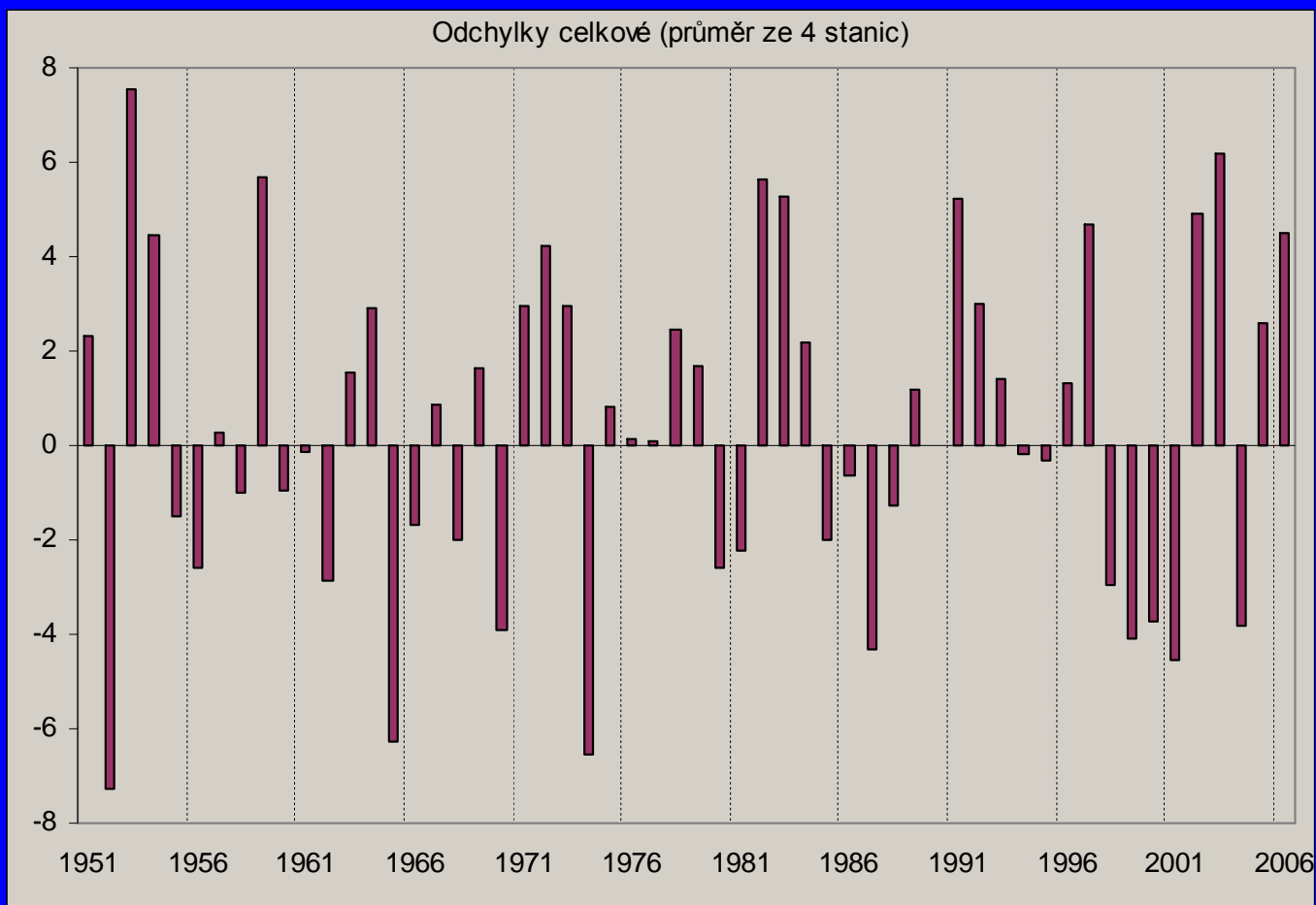

ANNUAL PRECIPITATION TRENDS

Trend % per decade 1951 - 2003 contribution from very wet days

podíl „very wet days“ na celkové roční srážce v ČR

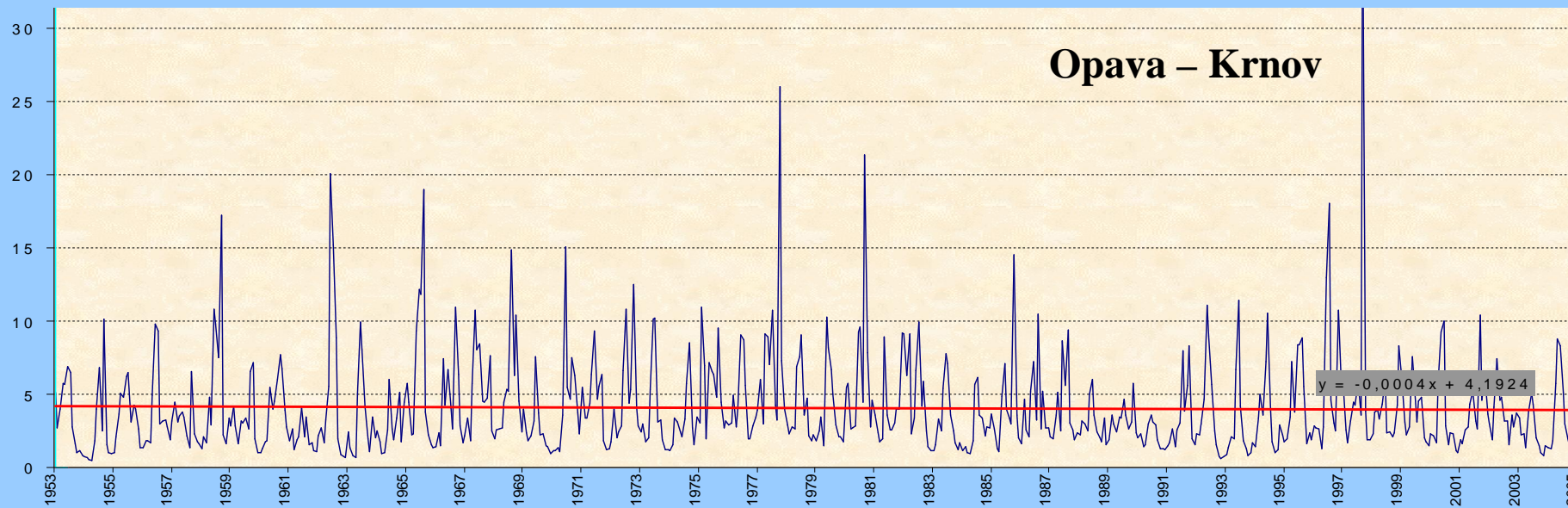
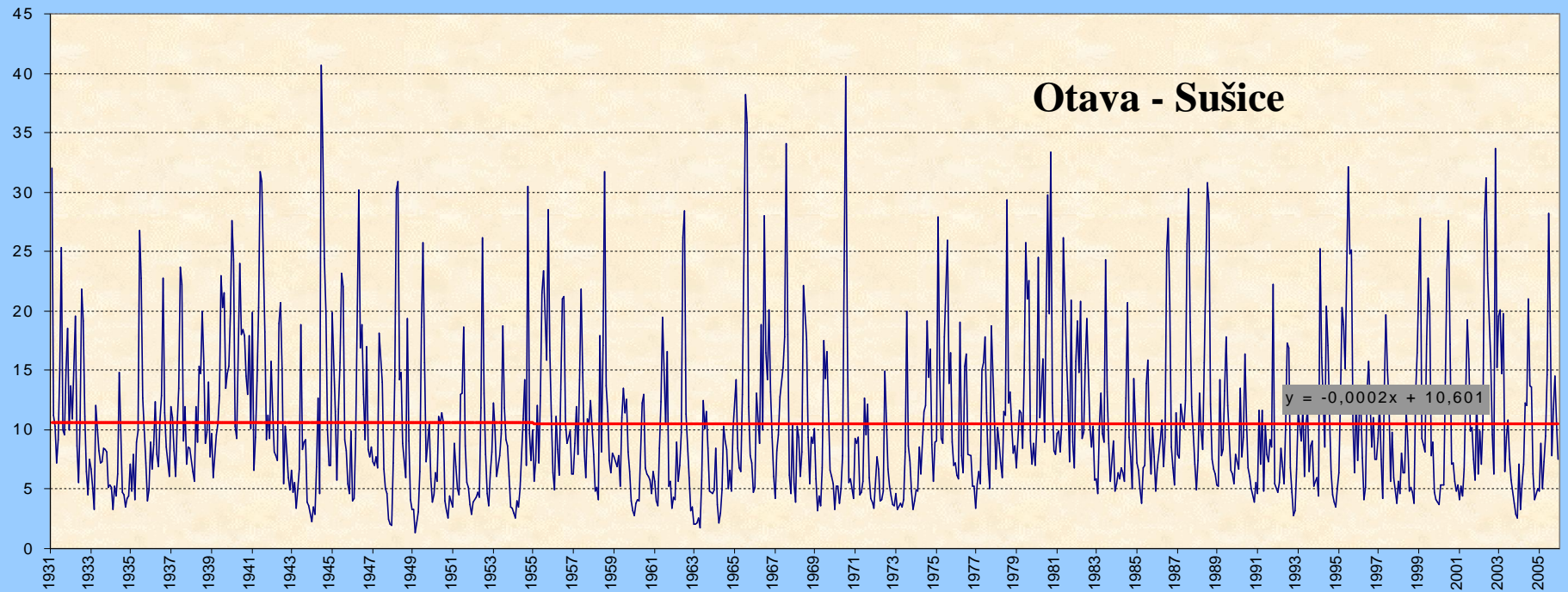
asi 45%
roční srážky

**Trendy v režimu odtoku (globál, Evropa)
regionálně se zvyšuje nebo snižuje
většinou není kvantifikováno**

**Trendy režimu odtoku v ČR
průměrné roční průtoky – není významný trend
změna sezónního rozdělení – pokles jarních odtoků**

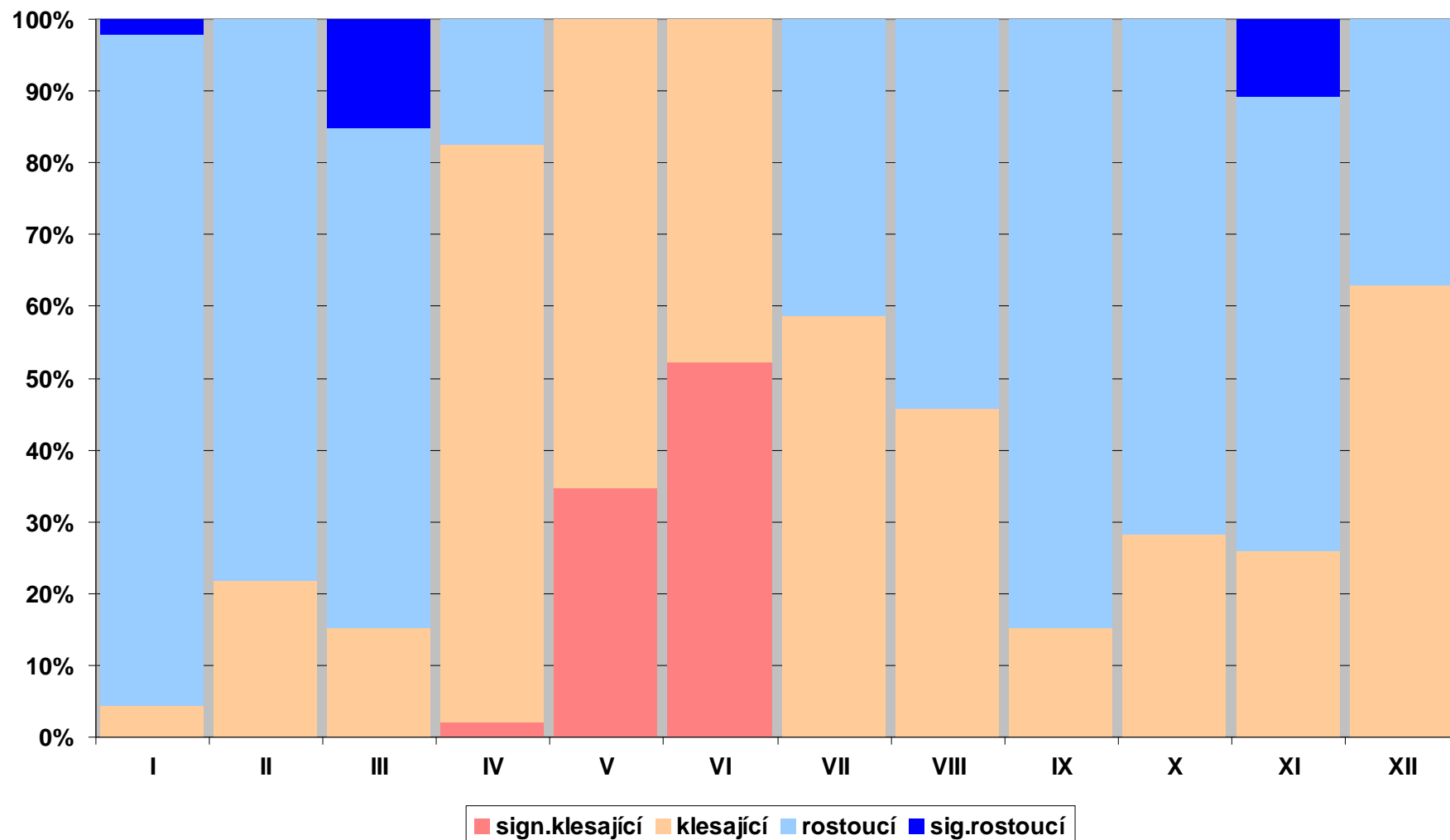
Vodní tok	Stanice	Období	DBC	Trend	Směrnice	Signifikance
Orlice	Klášteřec n.O.	1938-2005	0240	rostoucí	0,0005	NE
Otava	Sušice	1931-2005	1380	klesající	-0,0002	NE
Sázava	Zruč n.S.	1943-2005	1610	klesající	-0,00005	NE
Radbuza	Staňkov	1931-2005	1790	klesající	-0,00003	NE
Opava	Krnov	1953-2005	2630	klesající	-0,0004	NE
Mor.Dyje	Janov	1967-2005	4290	rostoucí	0,0005	NE

Průměrné měsíční průtoky

Trendy odtokového režimu

trendy měsíčních průtoků pro 46 vybraných stanic v ČR v období 1961 - 2005

Trendy extrémních odtoků - povodňových minimálních

problematické hledání trendů v krátkých časových řadách

Povodně globálně

za poslední dekádu 2x tolik povodní než 1950-80

5x více povodňových škod

„není jasný důkaz trendu ve výskytu povodní souvisejících s klimatem“

(IPCC AR4 WG2)

Povodně v ČR

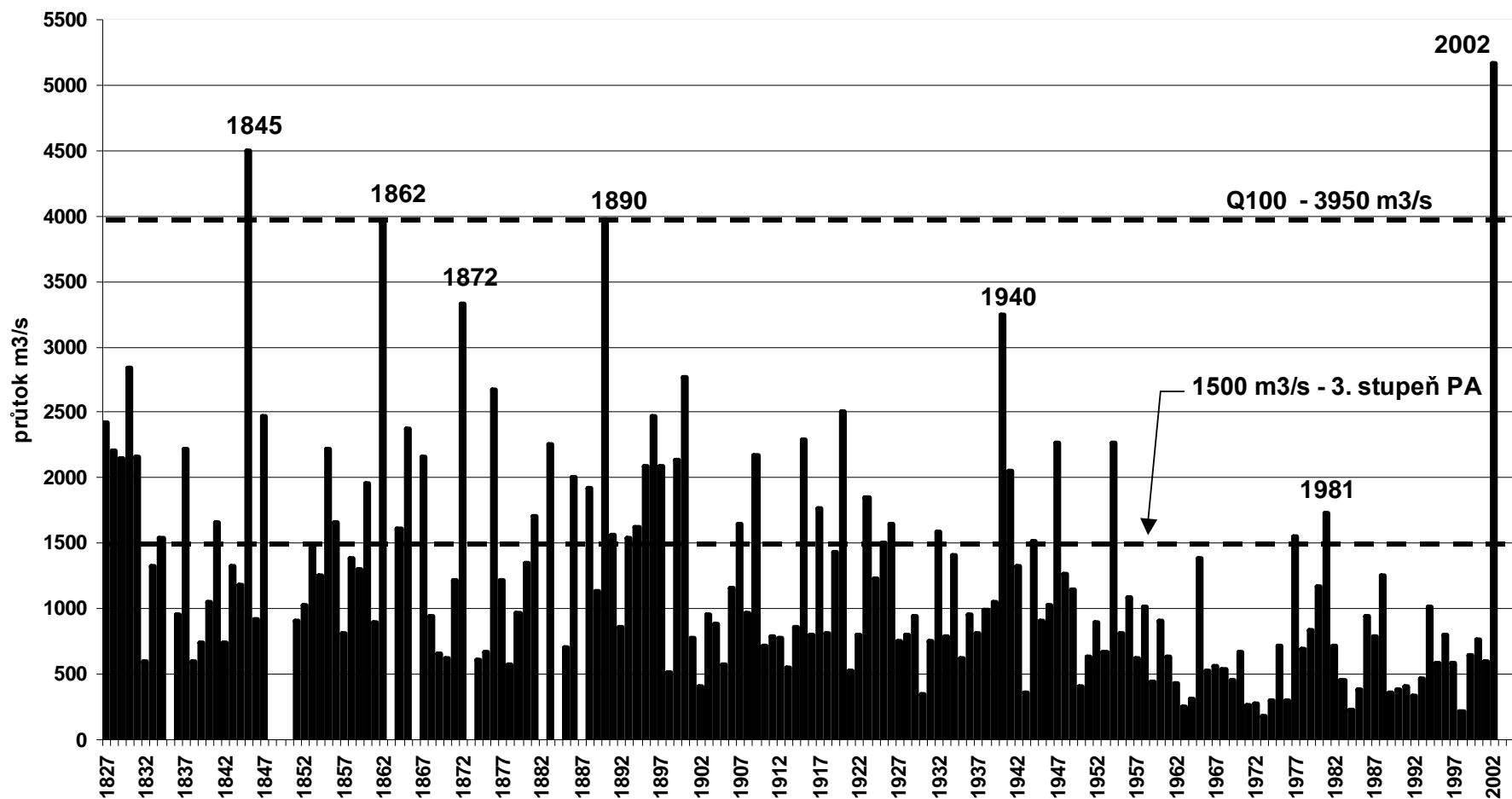
častý výskyt velkých povodní koncem 19.století

malý výskyt povodní ve 2.polovině 20.století (do roku 1997)

častý výskyt povodní v posledních 10 letech (1997, 2000, 2002, 2006)

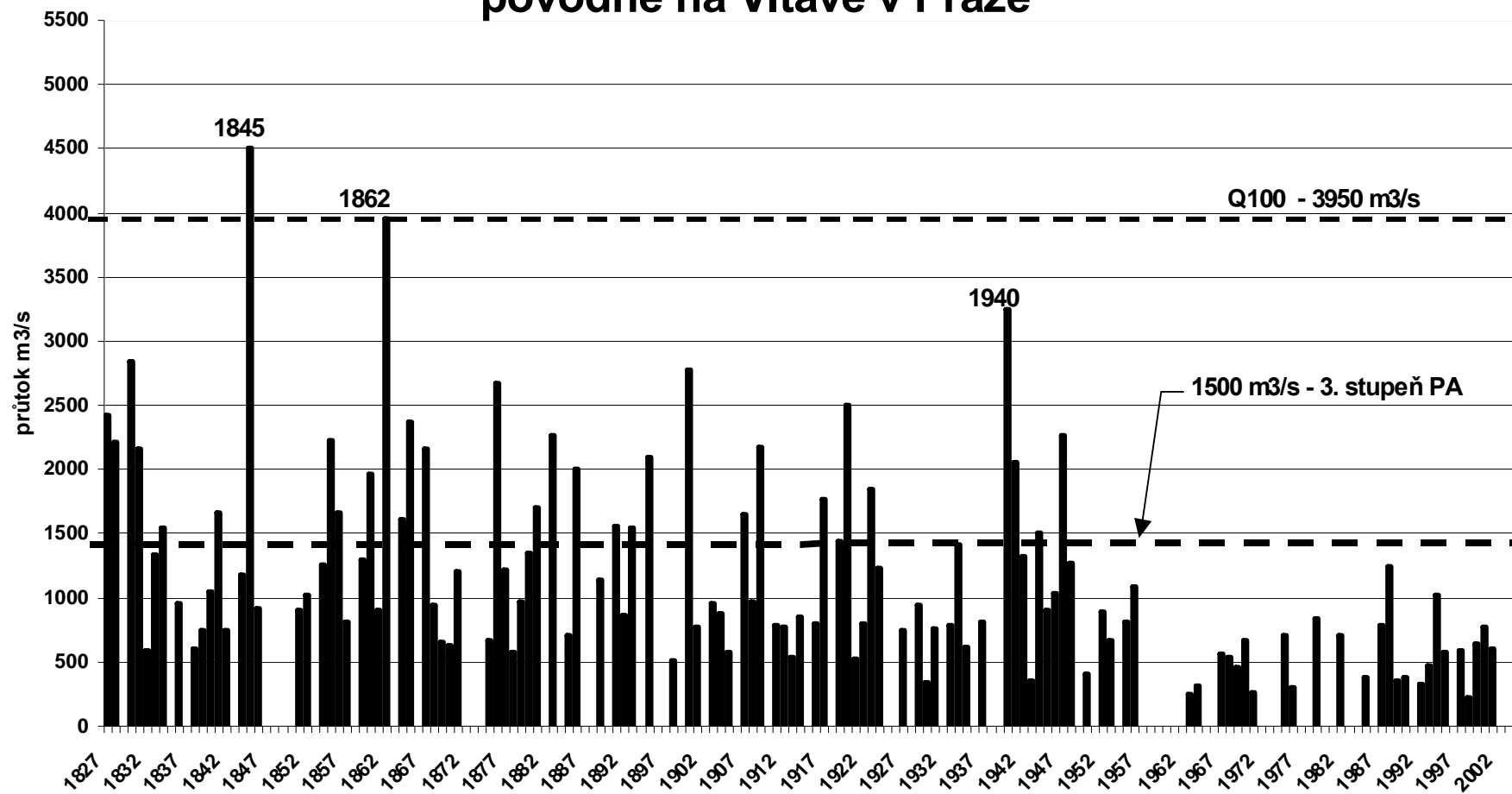
Trendy povodňového režimu

Povodně na Vltavě v Praze

Trendy povodňového režimu

Zimní a jarní povodně na Vltavě v Praze

**Projekce klimatické změny – emisní scénáře (4 základní skupiny)
klimatické scénáře
změny teploty vzduchu
stoupání hladiny moří**

**Odhady dopadů na hydrosféru
většinou ze scénářů středních - A1B, A2
do roku 2030 stejný vývoj podle všech scénářů**

**vzestup hladiny moří
snížení rozsahu ledovců
snížení rozsahu sněhové pokrývky
změna režimu srážek – celkové, sezónní, extrémní
změna režimu odtoku – celkové, sezónní, extrémní
dopady na množství a zabezpečení zdrojů vody
dopady na kvalitu a ekologické funkce vody**

**Změna režimu srážek – příčinné faktory - teplota atmosféry
množství vodní páry
množství aerosolů**

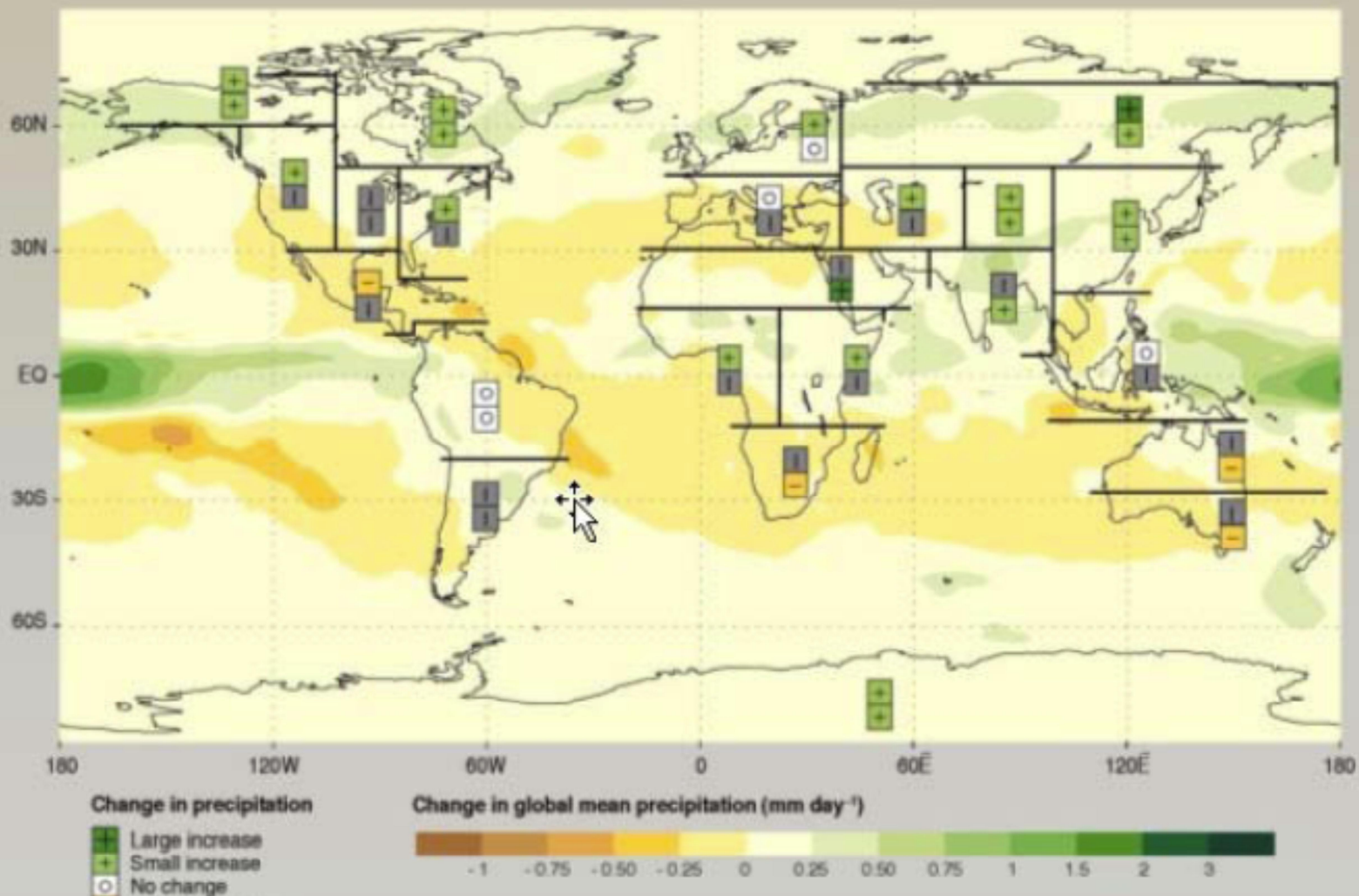
Severní polokoule

**nárůst na severu a snížení na jihu
neurčitost hranice mezi nárůstem a snížením
zvýšení počtu a intenzity silných srážek**

Projekt Evropské Komise ACACIA

	roční srážky 20.století	roční srážky 21.století	extrémy 21.století
Severní Evropa	+ 10 až 40%	+1 až 2% za dekádu zimní i letní	int.srážky, v zimě nekvantifikováno
Střední Evropa	malé zvýšení – západ malé snížení – východ	změny malé, nejasné	int.srážky, v zimě riziko sucha
Jižní Evropa	- 20%	- 5% za dekádu, letní malé snížení, zimní	int.srážky, v zimě riziko sucha

Change in precipitation for scenario B2

Modelování vlivu klimatických změn na hydrologický režim v ČR

regionální scénáře MFF UUK - 2001 ECHAM4

EC1L, EC1H

- 2005 HIRHAM (orografie)

RCAO (není orografie)

scénáře emisí A2, B2

hydrologické modelování VÚV TGM – 2003 pro 50 profilů na tocích ČR

- 2005 pro povodí Labe po Děčín

Hydrologický model BILAN

konceptuální model, hydrologická bilance v měsíčním kroku

složky hydrologické bilance (srážka, evapotranspirace, změna zásoby
podzemní vody, odtok,)

Hydrologický model SAC-SMA

konceptuální model v denním kroku, simulace extrémních průtoků

Modelované dopady klimatických změn na hydrologický režim ČR

Výpar

Potenciální evapotranspirace se zvětší výrazně.

Územní výpar se zvětší, vlivem omezeného množství srážek ve vegetačním období méně výrazně

Průměrné průtoky

celoroční odtok se sníží ve všech povodích

v jarních, letních a podzimních měsících poklesne výrazně
(EC1L: 80-90%, EC2H: 60-70%)

v zimních měsících poklesne méně výrazně nebo vzroste

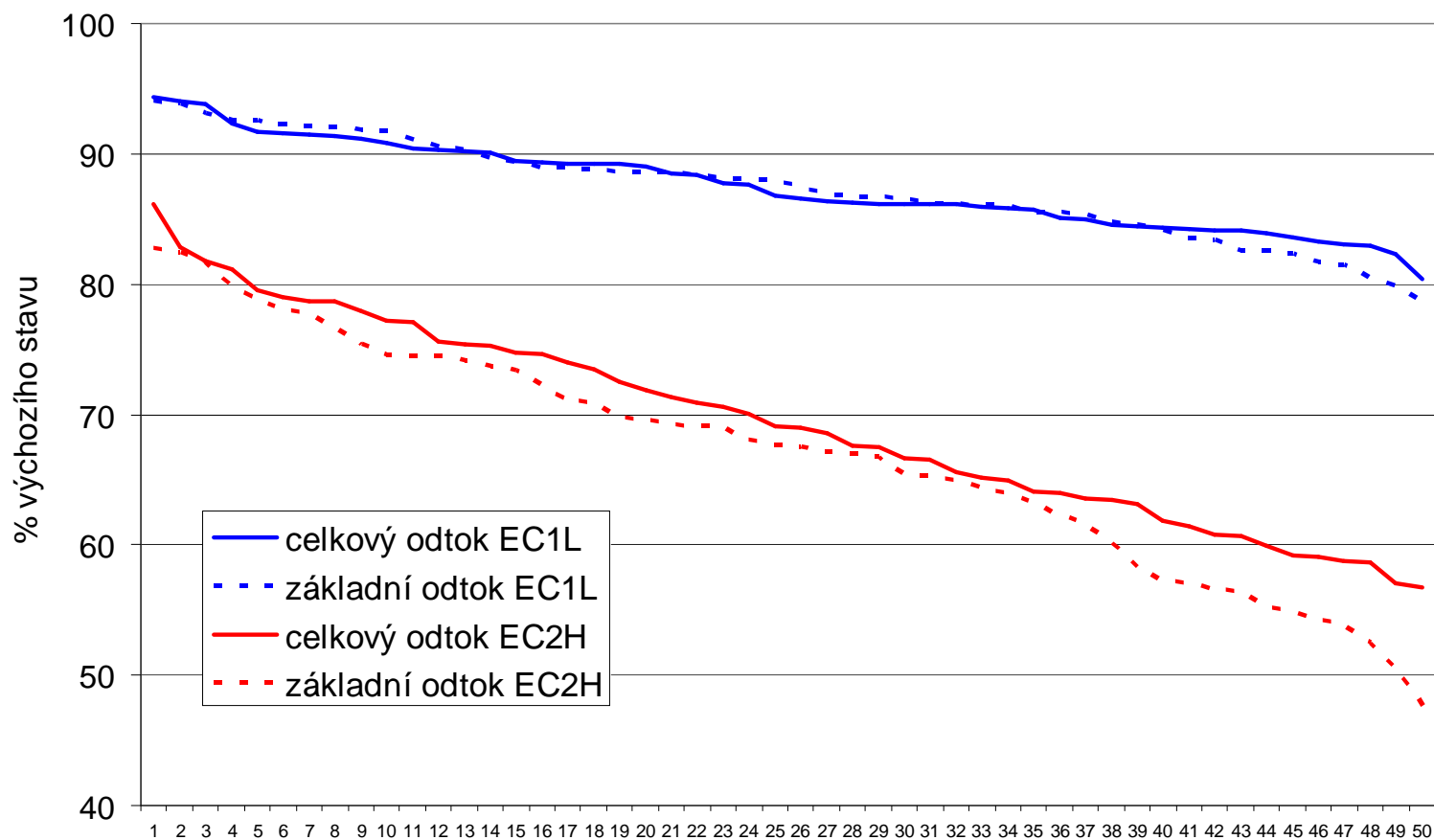
Minimální průtoky

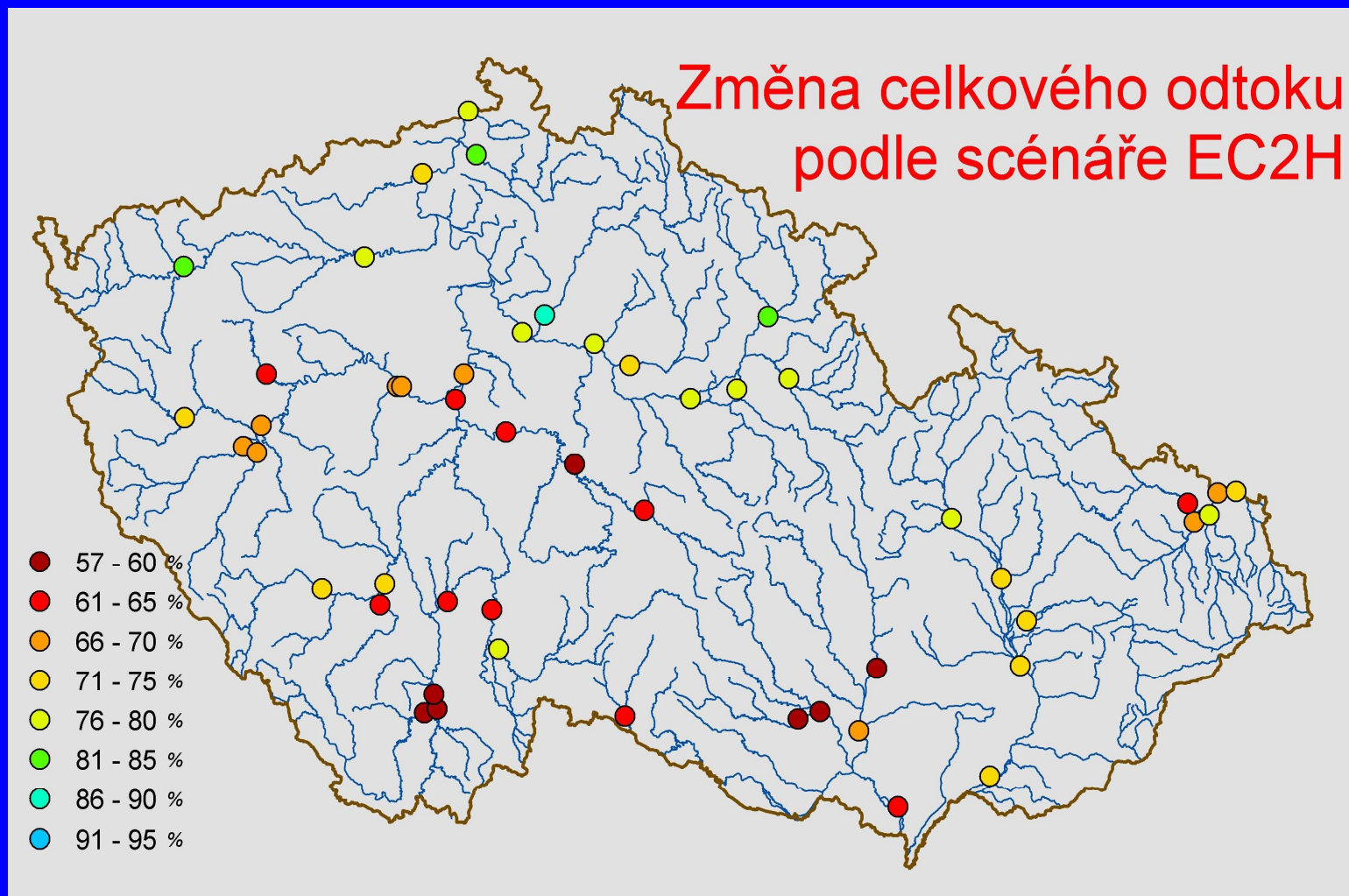
kromě zimních měsíců poklesnou minima velmi podstatně

(EC1L: 70%, EC2H 40%)

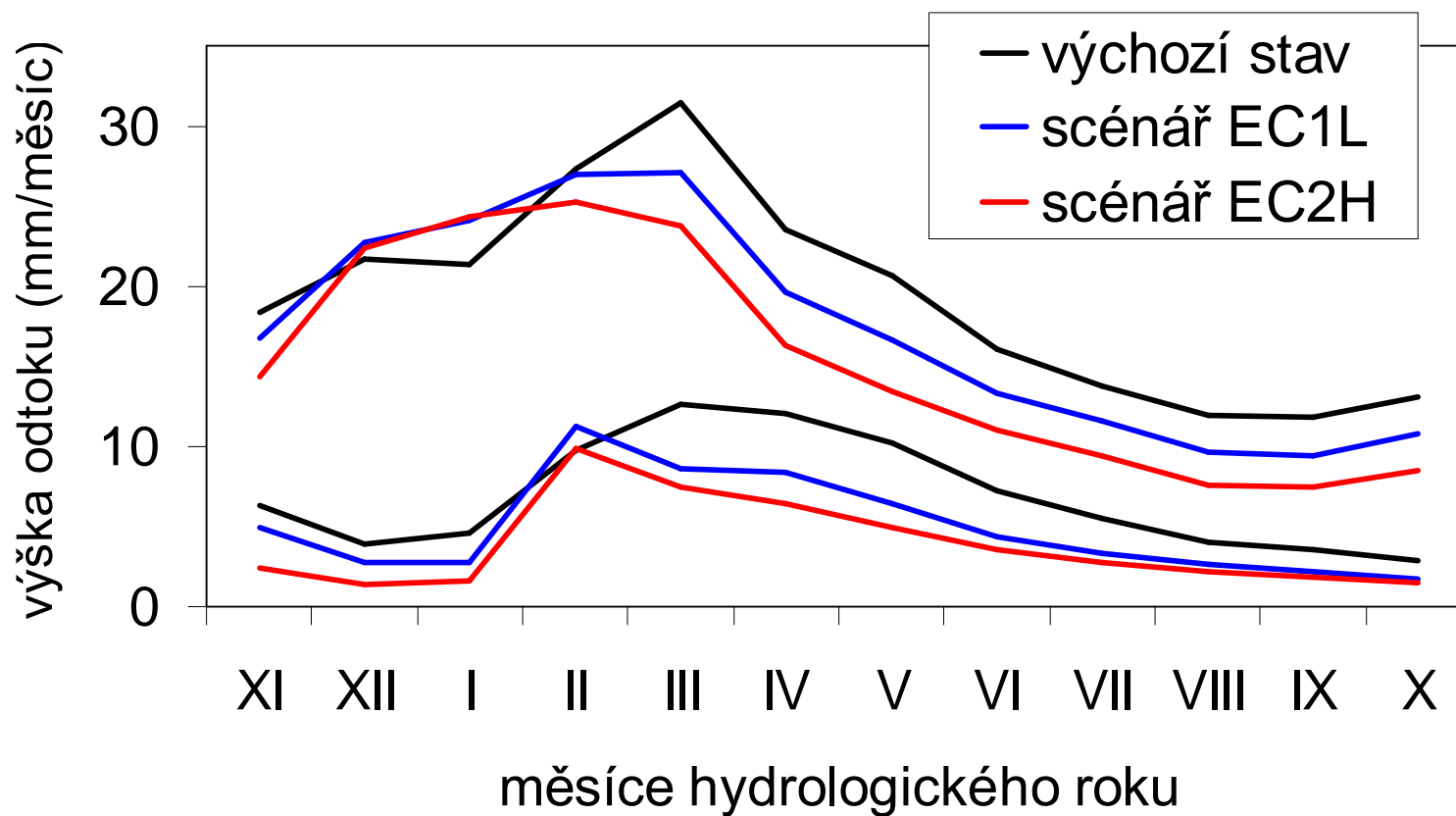
vyskytují se i poklesy do 15% původní hodnoty (srpen, povodí Moravy)

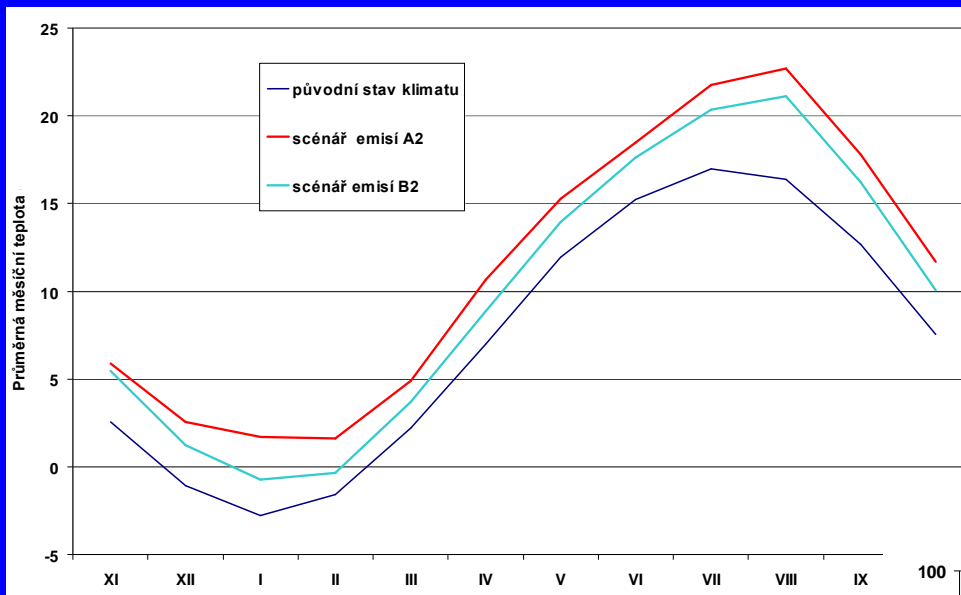
Celkový a základní odtok při změně klimatu podle scénářů EC1L a EC2H

Průměry a minima měsíčních výšek odtoku.
Povodí Labe po Brandýs.

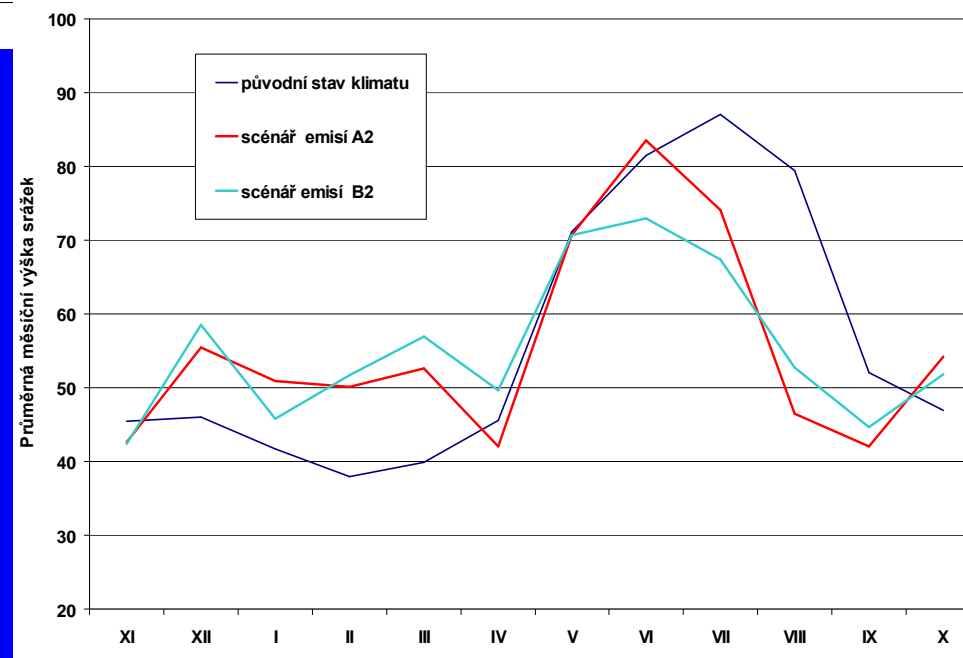

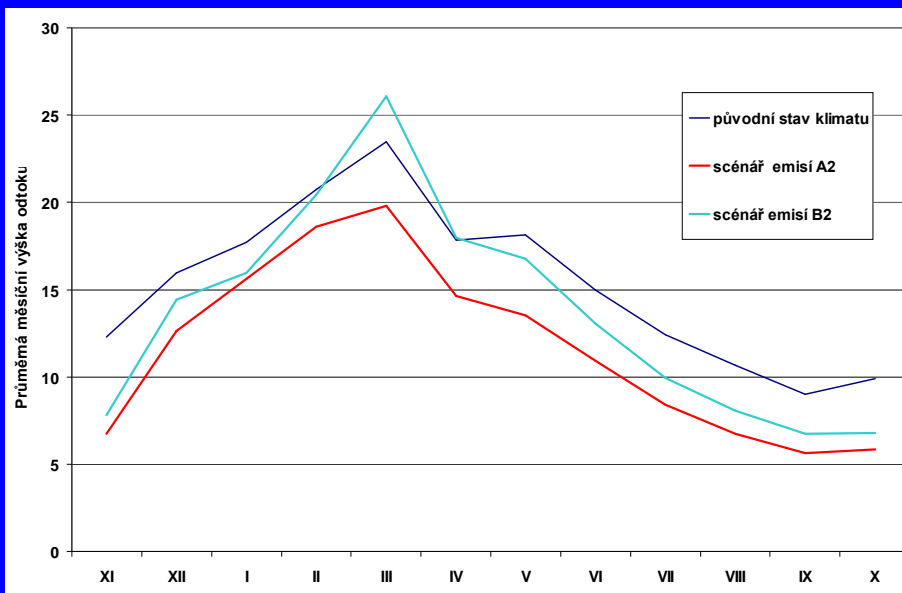
Povodí Labe po Děčín regionální scénáře RCAO (2050-2100)

Změna teploty vzduchu -
průměrné teploty na povodí

Změna režimu srážek -
průměrné srážky na povodí

Zdroj: VÚV - Kašpárek

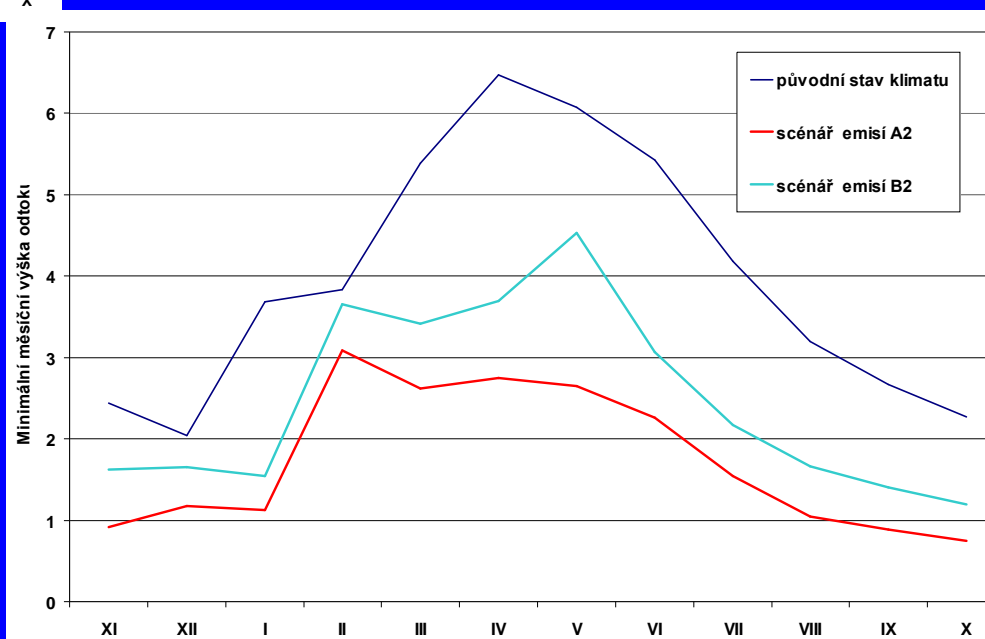

Povodí Labe po Děčín regionální scénáře RCAO (2050-2100)

Změna odtokového režimu -
průměrný měsíční odtok

Změna odtokového režimu -
minimální měsíční odtok

Zdroj: VÚV - Kašpárek

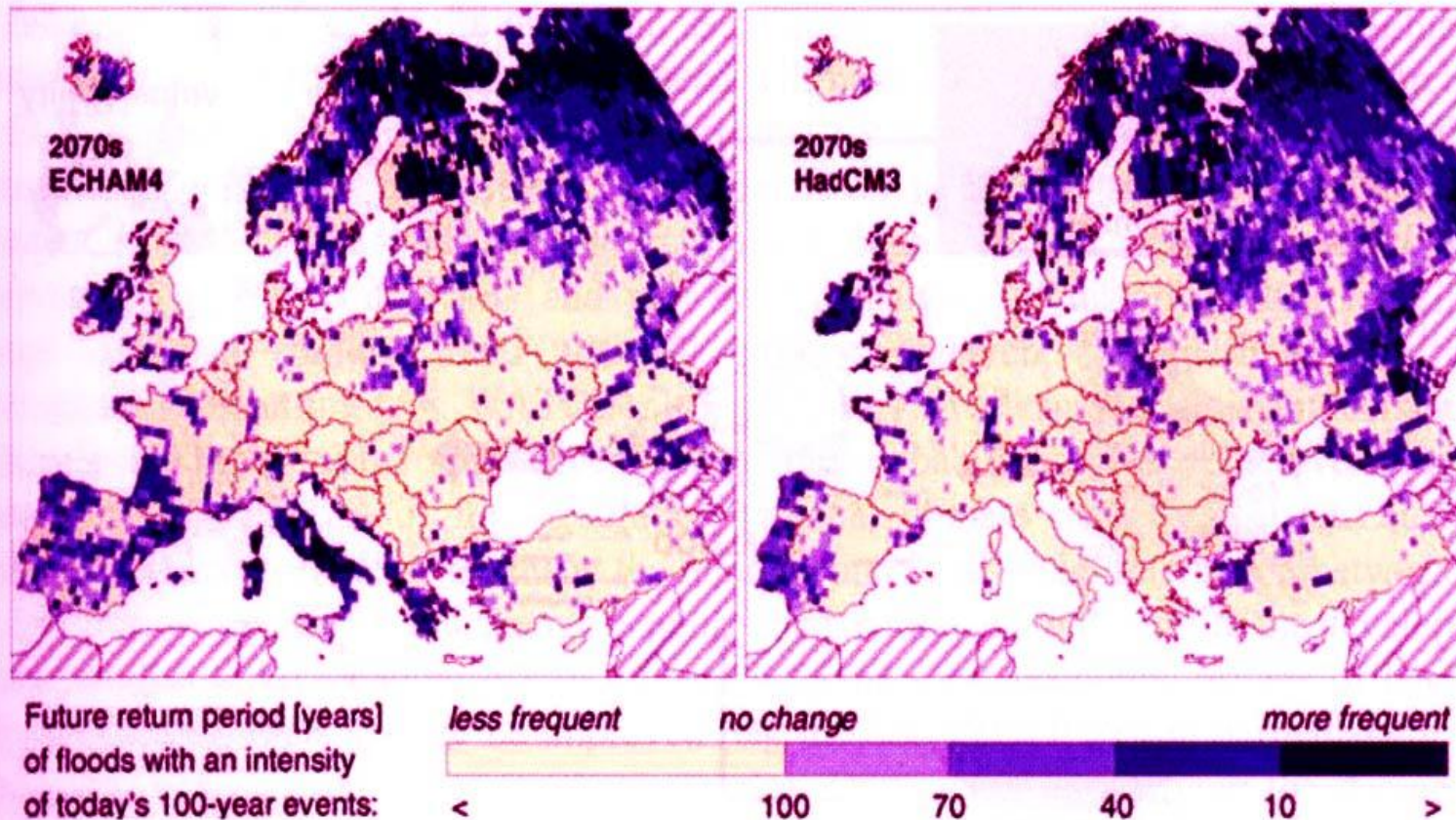

Odhad vlivu očekávané klimatické změny na frekvenci výskytu a velikost povodní a sucha

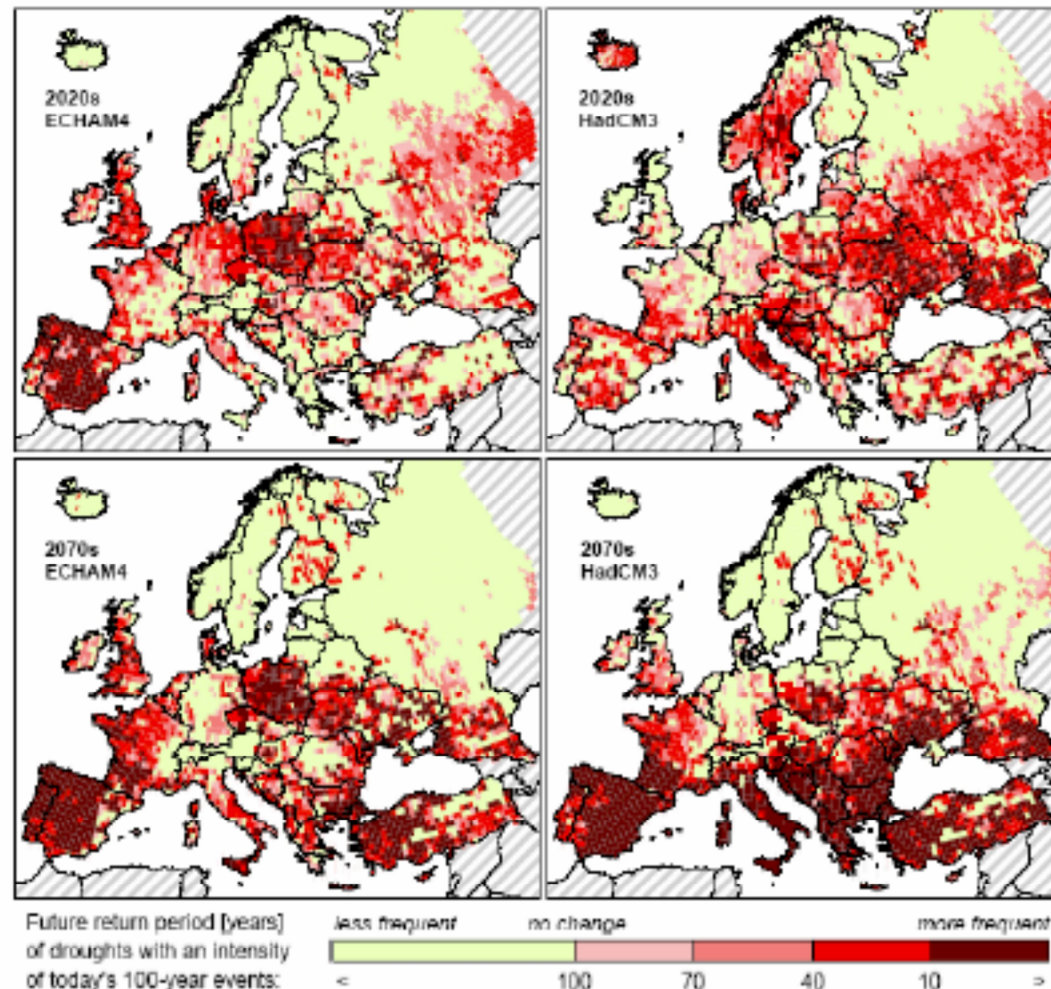
?

- snížení zásob vody ve sněhu
- přerušování zimy vloženými obdobími tání
- změny v množství a rozložení srážek
- nejsou dány scénáře změny srážkové intenzity
- nárůst evapotranspirace

Figure 2. Change in recurrence of 100-year floods, based on comparisons between today's climate and water use (1961-1990) and simulations for the 2020s and 2070s (ECHAM4 and HadCM3 climate models and Baseline-A water use scenario). Values calculated with WaterGAP 2.1. (from Lehner et al., 2006).

Figure 3.6: Change in recurrence of 100-year droughts, based on comparisons between climate and water use of 1961-90 and simulations for the 2020s and 2070s (ECHAM4 and HadCM3 climate models, emissions scenario IS92a and a business-as-usual water use scenario). Values calculated with the model WaterGAP 2.1 (Lehner et al., 2005b).

Změna povodňového režimu globální klimatické modely

nesimulují krátkodobé události (intenzivní srážky)

nesimulují plošně lokalizované události

nesimulují dostatečné dlouhé období (dostatečný počet realizací extrémů s nízkou pravděpodobností výskytu)

presentovány verbální závěry bez kvantifikace

regionální klimatické modely pro ČR se uvažuje

zimní povodně se zvýší

jarní povodně se sníží a posunou k zimě

letní povodně se příliš nezmění

možné zvýšení výskytu lokálních přívalových povodní

podzimní povodně se spíše sníží (po suchém létě)

Potřeba pokračování výzkumu v ČR

- zohlednění poznatků ze 4. hodnotící zprávy IPCC
- aktualizace globálních a regionálních klimatických scénářů
- systém dlouhodobého sledování dopadů klimatické změny
- odhady výskytu a variability extrémních povětrnostních a hydrologických jevů
- upřesnění dopadů klimatické změny na sektory voda- lesnictví-zemědělství
- posouzení možných adaptačních opatření

Nový projekt v resortním programu výzkumu MŽP

„Zpřesnění dosavadních odhadů dopadů klimatické změny v sektorech vodního hospodářství, zemědělství a lesnictví a návrhy adaptačních opatření“

Termín 2007 – 2011

Koordinátor: Český hydrometeorologický ústav

Spoluřešitelé: Matematicko-fyzikální fakulta University Karlovy

Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.Masaryka

Ústav systémové biologie a ekologie AV ČR

Výzkumný ústav rostlinné výroby

Nový projekt v resortním programu výzkumu MŽP

„Zpřesnění dosavadních odhadů dopadů klimatické změny v sektorech vodního hospodářství, zemědělství a lesnictví a návrhy adaptačních opatření“

DP 01 Zpřesnění a aktualizace regionálních scénářů klimatické změny

DP 02 Dopady změny klimatu na hydrologickou bilanci a vodní zdroje a návrhy adaptačních opatření v sektoru vodního hospodářství

DP 03 Dopady změny klimatu na extrémní hydrologické jevy

DP 04 Dopady změny klimatu a návrhy adaptačních opatření v zemědělství

DP 05 Dopady změny klimatu a návrhy adaptačních opatření v lesním hospodářství

DP 06 Syntéza dopadů změny klimatu a vlivu adaptačních opatření v ČR a odhad ekonomických nákladů

Změna klimatu = Hydrologická výzva

Zohlednění nestacionarity hydrologického režimu
Zpracování a poskytování hydrologických charakteristik,
které budou vyjadřovat budoucí hydrologické poměry,
a budou podkladem pro návrh adaptačních opatření

